

Høringssvar

Det vises til høringsbrev av 07.07.11 vedrørende NOU 2011: 4 "Mat, makt og avmakt - om styrkeforholdene i verdikjeden for mat". Kostforum ønsker med dette å komme med en uttalelse til matkjedeutvalgets utredning. Kostforum er et samarbeidsorgan bestående av Nasjonalforeningen for folkehelsen, Kreftforeningen, LHL, Diabetesforbundet og Norges Astma- og Allergiforbund.

Kostforum arbeider for at det skal bli enklere for voksne og barn å ta sunne matvalg. Hvordan vi setter sammen kostholdet har stor betydning for helsen, og et sunt og variert kosthold er viktig for å fremme god folkehelse og for å forebygge overvekt og sykdom.

Helse er ikke et fremtredende aspekt i utredningen, men like fullt er koblingen mellom helse og mat sentral. Retten til trygge og sunne produkter er en sentral forbrukerrettighet. Helse og forbrukerrettighet er derfor nært knyttet sammen.

Hensikten med utredningen til matkjedeutvalget var blant annet å få bedre innsikt i åpenhet om innsyn, og foreslå tiltak for å sikre forbrukerinteressene og en tilfredsstillende samfunnsmessig kontroll. I følge utredningen dominerer fire store kjeder 99 % av dagligvaremarkedet. Norge har Europas høyeste priser og dårligst utvalg, det er ubalanse i maktforhold i bransjen og manglende konkurranse.

Interessen for kosthold er stor i det norske samfunnet, men kunnskapsnivået i befolkningen om hvordan i praksis sette sammen et sunt og helsefremmende kosthold er svært varierende. Vi vet at norske forbrukere etterspør sunnere matvarer og mer frukt og grønt i matbutikkene, men vi vet også at nordmenn spiser minst frukt og grønt i vest-Europa.

I dagens matvaremarked skal man ha gode kunnskaper om kosthold for å gjøre sunne valg. Nøkkelhullet ble innført for å hjelpe folk til å velge de sunne alternativene, og har vist seg å være en vellykket ordning. Hele nittiseks prosent av befolkningen kjenner til merket og halvparten av forbrukerne mener merket gjør det enklere å velge sunnere mat i butikken, viser en undersøkelse gjennomført av Helsedirektoratet. Dette er en svært positiv utvikling. Nøkkelhullet erstatter imidlertid ikke behovet for kunnskap om hvordan sette sammen et sunt og variert kosthold, men Kostforum mener at Nøkkelhullet er et viktig verktøy for å hjelpe forbrukere til å velge sunnere matvarer. Det vil være svært uheldig om Nøkkelhullet blir devaluert av matbransjen. Det bør være en gradvis økning i antall produkter med Nøkkelhull i markedet, ikke en synkende andel.

Dagligvarekjedene har et spesielt samfunnsansvar når det gjelder å sørge for at forbrukerne har tilgang til de matvarene de ønsker. Det er få andre salgskanaler for mat enn dagligvarekjeder i Norge, butikkjedenes samfunnsansvar er dermed betydelig når det gjelder å bidra til at befolkningen får trygg mat og gode muligheter for å sette sammen et sunt kosthold.

Matkjedeutvalget foreslår en rekke tiltak for å bøte på ubalansen mellom aktørene i verdikjeden for mat. Informasjon er viktig for at forbrukerinteresser skal sikres på en god måte. Da vil merking av matvarer, slik som obligatorisk næringsdeklarasjon og opprinnelsesmerking på dagligvarer inkludert EMV (egne merkevarer), være viktig. Kostforum mener matindustrien bør pålegges å merke matvarer som innfrir kriteriene for Nøkkelhullsmerket.

Usikkerhet rundt næringsinnhold og merking skaper også store utfordringer for allergikere og grupper med forskjellige former for matintoleranse, og vi mener at det er viktig at man gjør det enkelt for disse gruppene å orientere seg i matmarkedet. En dagligvareportal vil av flere årsaker gjøre det enklere for forbrukere å ta informerte valg. Dagligvareportalen, som skal gi forbrukerne sammenlignende informasjon om blant annet pris, vareutvalg, kvalitet og merking, tror vi er et bra tiltak, men vil muligens først og fremst nå dem som allerede er bevisste forbrukere.

Dagligvarekjedene og næringsmiddelindustrien er sammen med offentlig og frivillig sektor aktører i arbeidet for å fremme gode kostvaner i befolkningen og slik fremme god folkehelse. Dette er tydelig forankret i bl.a. regjeringens Handlingsplan for bedre kosthold 2007-2011 og kommer til uttrykk gjennom samarbeidsprosjekter og tiltak som bl.a. Nøkkelhullet.

Dagligvarebransjen har god kunnskap om hvordan forbrukere velger når vi handler mat, og over nittini prosent av alle innkjøpene forbrukere gjør i dagligvaremarkedet skjer i butikker som er kontrollert av paraplykjedene. Det er viktig å finne en god balanse mellom næringsvirksomhetens primærhensikter og forbrukernes interesser og behov. For mye makt til enkelte parter vil få uheldige konsekvenser for andre. Kostforum er i denne sammenheng spesielt opptatt av å ivareta forbrukernes interesser og rettigheter, som også har betydning for helse. Det finnes et betydelig regelverk som skal sikre trygg mat, mens på området sunn mat og helse finnes ikke tilsvarende regelverk. Samfunnsansvaret til matvareindustrien og dagligvarekjedene må derfor forsterkes. Det er myndighetenes oppgave å bruke virkemiddelapparatet som er til rådighet og legge premissene for god balanse i verdikjeden samtidig som forbrukernes interesser ivaretas.

Vennlig hilsen

Anne Lise Ryel
generalsekretær i Kreftforeningen
på vegne av Kostforum

**Kreftforeningen – Nasjonalforeningen for folkehelsen – Diabetesforbundet –
Astma- og allergiforbundet – Landsforeningen for hjerte- og lungesyke**